

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

En näe esteitä muutospöytäkirjan ratifioinnille, edellyttäen, että alla kohdassa ”Kommentit 1. lakiehdotukseen” valvontaviranomaisen toimivallasta lausuttu otetaan huomioon.

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

Ei lausuttavaa.

Kommentit 1. lakiehdotukseen

Lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentissa säädettäisiin tietosuojavaltuutetun toimimisesta yleissopimuksen 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valvontaviranomaisesta.

Tietosuojalain käsittelyn yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta arvioi laajasti tietosuojasetuksen tarkoittaman valvontaviranomaisen toimivaltaa suhteessa ylimpiin laillisuusvalvojiin, valtioneuvoston oikeuskansleriin ja eduskunnan oikeusasiamieheen. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan PeVL 14/2018 vp. muun ohessa, että ”perustuslakivaliokunnan mielestä ylimpien laillisuusvalvojen valtiosääntöinen asema ja tehtävät sekä laillisuusvalvonnan valtiosääntöinen kokonaisuus eivät mahdollista asteellisesti alemman tietosuojavaltuutetun ylimpiin laillisuusvalvojiin kohdistuvaa valvontaa” ja että ”tällaisen rajauksen on ilmentävä myös tieto-suojalain säännöksistä nimenomaisesti”.

Siitä huolimatta, että tietosuojasetus itsessään on välittömästi velvoittavaa lainsäädäntöä eikä asetukseen sisälly liikumavaraa valvontaviranomaisen tehtävien rajaamisen osalta, perustuslakivaliokunta edellytti, että tietosuojalakiehdotusta oli muutettava siten, että ylimpien

laillisuus-valvojen harjoittamaan laillisuusvalvontaan ei kohdistu tietosuojalaissa tarkoitetun valvontaviranomaisen valvontatoimivaltaa.

Yleissopimuksen 15 artiklassa tarkoitetun valvontaviranomaisen valvontatehtävät vastaavat asiallisesti tietosuojasetuksessa ja tietosuojalaissa tarkoitettua valvontatehtävää.

Katson, että eduskunnan tietosuojalain käsittelyn yhteydessä ylimmän laillisuusvalvonnan asemasta lausuma tulee ottaa huomioon myös yleissopimuksen tarkoittamasta valvonnasta säädettäessä ja että ylimmät laillisuusvalvojat tulee niin muodoin lainsäädännön tasolla rajata valvontaviranomaisen valvontavallasta.

Kommentit 2. lakiehdotukseen

Ei lausuttavaa.

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

Luonnoksessa ei esitetä muutoksia henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 31 §:ään tai henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 51 §:ään. Näitten voimaan jäävien henkilötietojen kansainvälistä luovuttamista koskevien erityissäännösten on ilmeisesti katsottu sellaisenaan täyttävän yleissopimuksen asettamat vaatimukset.

Liesivuori Pekka
Oikeuskanslerinvirasto - Oikeuskanslerin lausunto

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

Ulkoministeriö pitää kannatettavana, että Suomi ratifioi muutospöytäkirjan, eikä näe ratifioinnille olevan esteitä.

Ulkoministeriö katsoo, että hallituksen esitykseen ei sisällöllisesti ole tarpeen tehdä merkittäviä muutoksia tai lisäyksiä. Ulkoministeriö esittää alla muutamia huomioita esityksen osalta.

Hallituksen esityksen nimi

Jos valtiosopimustaustaisessa hallituksen esityksessä esitetään muutettavaksi myös aineellista lainsäädäntöä, näiden lakien nimikkeet on lisättävä hallituksen esityksen nimeen. Ulkoministeriö esittää, että hallituksen esityksen nimeen lisättäisiin maininta muutettavista asiasisältöisistä laeista.

Lakien ja pöytäkirjan voimaantulo

Esityksessä ehdotetaan, että pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Esitykseen sisältyvien asiasisältöisiä muutoksia koskevien lakiehdotusten voimaantulosäännökset on kirjoitettu tavalliseen muotoon, jossa voimaantulopäivä jää vahvistamisvaiheessa täydennettäväksi. Lain voimaantuloajankohdan jättäminen asetuksella säädettäväksi edellyttääkin perustuslain 79 §:n 3 momentin mukaan erityistä syytä, jollaiseksi on

katsottu esimerkiksi lain voimaantuloajankohdan sidonnaisuus Suomen kansainvälisten velvoitteiden voimaantuloon. Perustuslain 79 §:n 3 momentissa tarkoitettua erityistä syytä ei toisaalta taas muodosta pelkästään se, että kansallista lainsäädäntöä muutetaan vastaamaan kansainvälisoikeudellisia sopimusvelvoitteita (PeVL 20/2009 vp). Näin ollen asiasisältöisiä muutoksia koskevien lakiehdotusten voimaantulosäännökset onkin kirjoitettava tavalliseen muotoon, jossa voimaantulopäivä jää vahvistamisvaiheessa täydennettäväksi.

Esityksen pääasiallista sisältöä koskevassa jaksossa kuitenkin todetaan ”Lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana viimeistään samaan aikaan, kun Suomi tallettaa ratifioimiskirjansa Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.” Pöytäkirjan voimaansaattamista koskevan lain tulisi tulla voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun pöytäkirja tulee voimaan, mutta asiasisältöisiä muutoksia koskevien lakien voimaantulopäivä jää vahvistamisvaiheessa täydennettäväksi. Ulkoministeriö ehdottaakin, että jaksoa muokattaisiin esimerkiksi seuraavasti: ”Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä pöytäkirjan edellyttämiä asiasisältöisiä muutoksia koskevat lakiehdotukset. Pöytäkirjan voimaansaattamista koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan, kun pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan. Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan [xx] 20[xx], ja viimeistään samaan aikaan, kun Suomi tallettaa ratifioimiskirjansa Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.”

Esitysehdotuksen jakso 8 koskee pöytäkirjan sekä lakiehdotusten voimaantuloa. Jaksossa tulisi käydä ilmi, milloin pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan, ja tehdä selkoa esitysehdotukseen sisältyvien lakien suunnitellusta voimaantuloajankohdasta. Jaksossa olisi selvitettävä myös lakien voimaantuloajankohdan määräytymiseen vaikuttavat tekijät. Asiasisältöisiä muutoksia koskevien lakien tavoiteltu voimaantuloajankohta olisi tarpeen ilmoittaa ainakin vuoden ja vuodenajan tarkkuudella. Ulkoministeriö esittää, että jaksoon sisällytettäisiin edellä kuvatut tiedot esitysehdotukseen sisältyvien lakiehdotusten osalta. Pöytäkirjan voimaansaattamista koskevan lain osalta voimaantuloajankohta ilmaistaan esimerkiksi seuraavasti: ”Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti pöytäkirjan kanssa.”

Ulkoministeriö ehdottaa myös pöytäkirjan voimaantuloa koskevaa 8 jakson ensimmäistä kappaletta muokattavaksi seuraavasti: ”Muutospöytäkirja on avoinna yleissopimuksen sopimusvaltioiden allekirjoittamista varten, ja edellyttää lisäksi ratifiointia tai hyväksyntää. Sen jälkeen, kun pöytäkirja on avattu allekirjoittamista varten ja ennen sen voimaantuloa, Yleissopimuksen ulkopuoliset valtiot voivat tulla pöytäkirjan osapuoliksi liittymällä siihen. Yleissopimuksen ulkopuolinen valtio ei voi tulla yleissopimuksen osapuoleksi liittymättä samalla pöytäkirjaan.”

Pöytäkirjan määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön, sekä eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Ulkoministeriö kiinnittää oikeusministeriön huomiota siihen, että jaksossa 10 (Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus) on tehty verrattain niukasti selkoa niistä pöytäkirjan määräyksistä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta. Vaikka jaksossa 6 (Pöytäkirjan määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön) on selostettu yksityiskohtaisemmin määräysten lainsäädännön alaan kuulumista, tulisi jaksoon 10 vielä sisällyttää selkeä yhteenveto siitä, mitkä pöytäkirjan määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan ja edellyttävät eduskunnan suostumusta.

Kun kyseessä on sekasopimus, joka sisältää sekä EU:n että jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, tulisi Hallituksen esityksen laatimisoheiden (HELO) mukaan heti eduskunnan suostumusta koskevan jakson alussa, jo ennen arviointia lainsäädännön alaan kuuluvista määräyksistä, ensin erotella EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvat määräykset muista sopimuksen määräyksistä. Esitysehdotuksen eduskunnan suostumusta koskevassa jaksossa on tehty selkoa EU:n ja jäsenvaltioiden toimivaltajaosta. Ulkoministeriö ehdottaa, että toimivaltajaosta tehtäisiin selkoa heti ko. jakson alussa. Sekasopimukseen eduskunnan hyväksyminen pyydetään siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan ja sisältää lainsäädännön alaa kuuluvia määräyksiä taikka muusta syystä edellyttää eduskunnan hyväksyntää.

Pöytäkirjan liite

Jaksossa 1.2 koskien pöytäkirjan valmistelua todetaan, että muutospöytäkirjan liite on erottamaton osa pöytäkirjaa ja sillä on sama oikeusvaikutus kuin muilla pöytäkirjan määräyksillä. Tämä heijastelee muutospöytäkirjaa koskevan Explanatory Report:n kirjausta asiasta. Jakson 6 pöytäkirjan liitettä koskevassa osiossa todetaan paikkansapitävästi, että liitteen oikeudellinen asema ei ilmene nimenomaisesti pöytäkirjan tekstistä. Ulkoministeriö kuitenkin ehdottaa, että tässäkin yhteydessä tuotaisiin esille, että liite on tarkoitettu erottamattomaksi osaksi pöytäkirjaa ja sillä on sama oikeusvaikutus kuin muilla pöytäkirjan määräyksillä.

Tulkintaselitys

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi muutospöytäkirjan ratifiointin yhteydessä annettavaksi tarkoitetun yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohtaa koskevan selityksen, jolla täsmennettäisiin, millä tavalla julkisen sektorin käsitettä tulkitaan Suomessa yleissopimusta sovellettaessa. Ulkoministeriö on osallistunut tulkintaselityksen valmisteluun. Suomi voi pöytäkirjan ratifiointin yhteydessä antaa tulkintaselityksen. Edellytyksenä on, että selitys ei muodosta yleissopimuksessa kiellettyä varautumaa, eikä poista tai muuta yleissopimuksen oikeusvaikutuksia. Valtio voi valtiosopimukseen sitoutumisen yhteydessä antaa tulkintaselityksen, ellei tulkintaselitystä ole kielletty valtiosopimuksessa.

Ulkoministeriö kiinnittää oikeusministeriön huomiota siihen, että pöytäkirjan voimaansaattamisasetukseen on aikanaan sisällytettävä säännös Suomen pöytäkirjaan tekemästä tulkintaselityksestä. Sopimussarjassa julkaistaan tällöin myös toimivaltaisen ministeriön ilmoitus, josta käy ilmi selityksen teksti sen alkuperäiskielellä. Ulkoministeriön näkemyksen mukaan oli hyödyllistä, että selityksen luonnos oli liitetty lausuntopyyntöön alkuperäiskielellä. Samalla huomioidaan, että hallituksen esityksen liitteeksi ei ole välttämätöntä ottaa tulkintaselityksen tekstiä englanniksi. Riittää, että selityksen sisältöä on selostettu hallituksen esityksen perusteluissa, sekä sen teksti tulee ilmi ponnesta.

Yleissopimukseen aiemmin tehtyjen selitysten kumoutuminen

Pöytäkirjan 38 artiklan mukaan osapuolten antamat voimassa olevan yleissopimuksen 3 artiklan mukaiset soveltamisalaa koskevat selitykset raukeavat muutospöytäkirjan tullessa voimaan. Suomi on antanut yleissopimuksen 3 artiklan osalta kaksi selitystä. Ensimmäisen selityksen mukaan Suomi ei sovelta tietosuojasopimusta henkilötietojen käsittelyyn, jonka luonnollinen henkilö suorittaa yksinomaan henkilökohtaisiin tai niihin verrattaviin tavanomaisiin yksityisiin tarkoituksiinsa. Toisen selityksen mukaan Suomi soveltaa tietosuojasopimusta henkilötietojen automaattisen käsittelyn ohella myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Ulkoministeriö ehdottaa, että esityksessä selostettaisiin (jakso 6, Pöytäkirjan määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön), mitä selityksiä Suomi on 3 artiklan osalta antanut, ja että kyseiset selitykset tulevat raukeamaan muutospöytäkirjan tullessa voimaan, sekä raukeamisen mahdolliset vaikutukset.

Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Ulkoministeriö esittää, että 9 jakson viimeistä kappaletta muokattaisiin seuraavasti: ”Muutospöytäkirja sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan ja siten maakunnan toimivaltaan. Kyseessä olevat määräykset tulevat itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaan voimaan maakunnassa vain, jos maakuntapäivät hyväksyy pöytäkirjan voimaansaattamissäädöksen.”

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

-

Kommentit 1. lakiehdotukseen

Ulkoministeriö ehdottaa lakiehdotuksen nimeä muutettavaksi vastaamaan vuonna 2017 päivitetyn Valtiosopimusoppaan (Ulkoasiainministeriön julkaisu 2/2017) ohjeistusta: ”Laki yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdystä pöytäkirjasta”.

Pöytäkirjan 37 artiklan 4 kohdan mukaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen (ETS 181) lisäpöytäkirja valvontaviranomaisista ja rajat ylittävistä tietojen siirroista kumotaan muutospöytäkirjan tullessa voimaan. Suomessa kyseinen lisäpöytäkirja on saatettu voimaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen tehdyn lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (408/2012) ja kyseisen lain nojalla annetulla asetuksella (535/2012). Kun muutospöytäkirja korvaa vanhan lisäpöytäkirjan, uuteen voimaansaattamislakiin on otettava säännös vanhan voimaansaattamislain kumoamisesta. Voimaansaattamislain kumoutuessa kumoutuu myös sen nojalla annettu voimaansaattamisasetus, eikä sitä sen vuoksi ole tarpeen erikseen kumota. Ulkoministeriö ehdottaa, että voimaansaattamislakia muokattaisiin tältä osin (alla ehdotus). Ulkoministeriö ehdottaa myös, että esityksessä selostettaisiin (Esityksen pääasiallinen sisältö ja jakso 6 Pöytäkirjan määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön), että kyseinen lisäpöytäkirja kumoutuu uuden muutospöytäkirjan tullessa voimaan, sekä tämän kumoutumisen syyt sekä mahdolliset vaikutukset. Ulkoministeriön käsityksen mukaan lisäpöytäkirjan määräyksiä vastaavat määräykset sisältyvät muutospöytäkirjalla muutetun yleissopimuksen 14 ja 15 artiklaan.

Perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaan valtiosopimuksen ja muun kansainvälisen velvoitteen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lailla. Muilta osin kansainväliset veloitteet saatetaan voimaan asetuksella. Ulkoministeriö ehdottaa, että voimaansaattamislakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan pöytäkirjan muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Edellä selostetun perusteella ulkoministeriö ehdottaa lakiehdotuksen määräyksiä muutettavaksi seuraavasti:

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta Strasbourgissa 10 päivänä lokakuuta 2018 tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2§

Yleissopimuksen 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yleissopimuksen määräysten noudattamista valvova viranomainen on tietosuojalain (1050/2018) 8 §:ssä tarkoitettu tietosuojavaltuutettu.

3 §

Tällä lailla kumotaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehtyyn Euroopan neuvoston yleissopimukseen tehdyn lisäpöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (408/2012).

4 §

Pöytäkirjan muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Vastaavasti myös lakiehdotusten säännöskohtaisia perusteluja koskevaa 7.1 jaksoa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan lakiehdotuksen rakennetta. Lisäksi ulkoministeriö ehdottaa, että jakson 7.1 viidettä pykälää koskeva säännöskohtainen perustelu muutettaisiin esimerkiksi seuraavaan muotoon ”Pykälän mukaan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samaan aikaan, kun pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan.” Pöytäkirjan 37 artiklan mukaan pöytäkirja tulee voimaan sitä seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun on kulunut kolme kuukautta siitä, kun kaikki yleissopimuksen osapuolet ovat ilmaisseet suostumuksensa tulla pöytäkirjan sitomiksi joko ratifioimalla tai hyväksymällä sen, ja jos pöytäkirja ei ole tullut voimaan, kun on kulunut viisi vuotta siitä päivästä, jona se avattiin allekirjoittamista varten, pöytäkirja tulee voimaan, kun vähintään 38 osapuolta on ilmaissut suostumuksensa tulla sen sitomaksi. Pöytäkirja ei siis tule voimaan Suomen osalta samaan aikaan, kun Suomi tallettaa ratifioimiskirjansa Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan. Pöytäkirjan voimaansaattamislain tulisi tulla voimaan samaan aikaan kun pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan.

Jaksossa 3 ensimmäistä lakiehdotusta koskevassa kappaleessa todetaan, että ”Pöytäkirjan määräykset ehdotetaan saatettavaksi lakina voimaan sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.”. Ulkoministeriö ehdottaa, että tämän sijasta todettaisiin, että pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ehdotetaan saatettavaksi voimaan sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Kommentit 2. lakiehdotukseen

-

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

-

Töölö Elina

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

Lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi muutospöytäkirjan siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan. Esitysluonnos sisältää lakiehdotuksen muutospöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä muun muassa ehdotukset henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (jäljempänä rikosasioiden tietosuojalaki) ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta (jäljempänä poliisin henkilötietolaki).

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan henkilötietojen käsittely Poliisihallituksessa ja sen alaisessa hallinnossa ei aseta esteitä muutospöytäkirjan ratifioinnille.

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

Rikosasioiden tietosuojalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 44 a §, joka olisi kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvään henkilötietojen luovuttamiseen sovellettava yleissäännös, josta olisi kuitenkin mahdollista poiketa erityislainsäädännössä edellyttäen, että poikkeavat säännökset täyttävät muutospöytäkirjan vaatimukset.

Poliisin henkilötietolain 31 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä viitattaisiin koko rikosasioiden tietosuojalain 7 luvun sijasta ainoastaan lain 41–44 §:ään. Muutos olisi perusteluiden mukaan luonteeltaan tekninen tarkistus, jolla huomioitaisiin rikosasioiden tietosuojalain muutokset. Vastaavaa muutosta esitetään myös poliisin henkilötietolain 46 §:n 2 momenttiin.

Poliisihallitus pitää kahdessa edellisessä kappaleessa kuvattuja muutoksia perusteltuina. Poliisin henkilötietolain 31 §:n viittaussäännös on tarkoitettu kattamaan ainoastaan rikosasioiden tietosuojalain 41–44 §:ssä tarkoitettut tilanteet. Poliisihallituksen ja sen alaisen hallinnon osalta tietojen luovuttamista koskeva sääntely tulisi säilymään sisällöltään nykytilaa vastaavana.

Muilta osin Poliisihallituksella ei ole lausuttavaa luonnosesityksestä.

Kommentit 1. lakiehdotukseen

-

Kommentit 2. lakiehdotukseen

-

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

-

Hautala Annina
Poliisihallitus

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

-

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

-

Kommentit 1. lakiehdotukseen

-

Kommentit 2. lakiehdotukseen

Ns. rikosasioiden tietosuojalakiin ehdotetaan esityksessä lisättäväksi uusi 44 a §, jossa säädettäisiin henkilötietojen siirrosta kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Pykälä koskisi vastaanottavan valtion tai järjestön tietosuojan tason arviointia.

Lain 2 §:n 1 momentin mukaan ”jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan tämän lain asemesta.” Puolustusvoimien henkilötietolain 31 ja 32 §:n mukaan päätettäessä henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille on otettava huomioon ”henkilötietoja vastaanottavan valtion tietosuojan taso”. Ehdotettu rikosasioiden tietosuojalain 44 a § olisi sisällöltään huomattavasti yksityiskohtaisempi kuin mainitut samaa asiaa koskevat Puolustusvoimien henkilötietolain 31 ja 32 §:n säännökset. Puolustusvoimien henkilötietolaki on toisaalta selvästi erityislaki ja sikäli ensisijainen suhteessa yleislakina toimivaan rikosasioiden tietosuojalakiin.

Edellä mainittuun viitaten puolustusministeriö katsoo, että ehdotetun 44 a §:n suhdetta erityislainsäädännön samaa asiaa koskeviin säännöksiin olisi syytä hallituksen esityksessä täsmentää.

Puolustusministeriöllä ei sinänsä ole huomautettavaa 44 a §:n sisältöön, eikä näe esteitä sen soveltamiselle Puolustusvoimien toimintaan.

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

-

Herrala Jenni
Puolustusministeriö

Wasenius Perttu
Puolustusministeriö

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

-

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

-

Kommentit 1. lakiehdotukseen

-

Kommentit 2. lakiehdotukseen

Oikeusministeriö on pyytänyt oikeusasiamieheltä lausuntoa yllä mainittua lainsäädäntöä varten laaditusta luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Rajaan lausuntoni eräisiin luonnoksen herättämiin kysymyksiin.

Lakiehdotuksen 2. kohdassa ehdotetaan ns. rikosasioiden tietosuojalakiin muun ohessa lisättäväksi 44 a §. Pykälä olisi kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvään henkilötietojen luovuttamiseen sovellettava yleissäännös. Perustelujen mukaan erityislainsäädäntöön olisi mahdollista rikosasioiden tietosuojalain 2 §:n mukaisesti sisällyttää ehdotetusta pykälästä poikkeavia säännöksiä, edellyttäen, että ne täyttävät muutospöytäkirjassa määrätyt vaatimukset.

Lait henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa ja henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sisältävät sääntelyä tällaisten tietojen luovuttamisesta.

Poliisitoimea koskevan lain 51 §:n 1 momentin mukaan Suojelupoliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa henkilötietoja ulkomaan turvallisuus- ja tiedustelupalvelulle sekä ulkomaan viranomaiselle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (Interpol) ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastolle (Europol), jos luovuttaminen on välttämätöntä suojelupoliisin tehtävän suorittamiseksi.

Puolustusvoimat saa sitä koskevan lain 32 §:n 1 momentin mukaan luovuttaa sotilastiedustelutehtävässä tai rikosten ennalta estämistä ja paljastamista koskevassa tehtävässä hankittuja henkilötietoja toiselle valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, jos se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden tai rikosten ennalta estämisen ja paljastamisen varmistamiseksi. Päätettäessä tietojen luovuttamisesta on lisäksi otettava huomioon henkilötietoja vastaanottavan valtion ihmisoikeustilanne, luovutuksen merkitys Suomen kansainvälisille suhteille sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset ja muut velvoitteet. Lisäksi on otettava huomioon henkilötietoja vastaanottavan valtion tietosuojan taso ja luovutuksen merkitys rekisteröidyn oikeuksille.

Lienee niin, että on ajateltu näiden säännöksiä tulevan sovellettaviksi perusteluissa tarkoitettuina erityislainsäädäntöön sisältyvinä poikkeavina säännöksinä. Tässä ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida, täyttävätkö ne perusteluissa edellytetyn mukaisesti muutospöytäkirjassa määrätyt vaatimukset.

Ehdotetussa 44 a §:n 3 momentissa siirron yhtenä edellytyksenä on ”välttämättömyys”. Lainkohdan perusteluissa ei kuitenkaan ole tarkemmin määritelty sitä, mitä välttämättömyydellä tarkoitetaan.

Laillisuusvalvonnassa on havaintoja, että tämän kaltaisten edellytysten soveltaminen voi joissain tosiasiallisissa tilanteissa olla vaikeaa; voi olla vaikea arvioida, mitä välttämättömyys kussakin yksittäistilanteessa tarkoittaa, jos esimerkiksi lain esitöistä ei saa tukea tähän.

Esimerkiksi hallituksen esitys -luonnoksen sivulla 16 on selitetty, mitä 14 artiklassa mainitulla välttämättömyydellä tarkoitetaan. Jotain vastaavan kaltaista olisi toivottavaa esittää lakiehdotuksen pykäläkohtaisissa perusteluissa.

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

-

Eteläpää Mikko

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Asia: VN/3058/2018

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko näkemyksenne mukaan muutospöytäkirjan ratifioinnille esteitä?

-

Näkemykset esityksen vaikutusten arviointiin

-

Kommentit 1. lakiehdotukseen

-

Kommentit 2. lakiehdotukseen

Rikosasioiden tietosuojalain 2 §:n 1 momentin mukaan jos muussa laissa on rikosasioiden tietosuojalaista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan rikosasioiden tietosuojalain asemesta.

Perustelujen mukaan rikosasioiden tietosuojalain ehdotettu 44 a § olisi kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvään henkilötietojen luovuttamiseen sovellettava yleissäännös.

Erytyislainsäädäntöön olisi perustelujen mukaan mahdollista sisällyttää ehdotetusta pykälästä poikkeavia säännöksiä edellyttäen, että ne täyttävät muutospöytäkirjassa määrätyt vaatimukset.

Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain sotilas- ja rikostiedustelutietoja koskevaa 32 §:ää sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain Suojelupoliisia koskevaa 51 §:ää lienee pidetty ehdotetun yleissäännöksen osaltaan syrjäyttävinä erityissäännöksinä. Kun näihin erityissäännöksiin ei ole ehdotettu muutoksia, niiden on ilmeisesti arvioitu täyttävän muutospöytäkirjassa määrätyt vaatimukset.

Kommentit 3. ja 4. lakiehdotukseen

Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 2 momentin 2 kohdassa ja 3 momentissa rajoitetaan lain soveltamista poliisin suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn tehtävässä, joka liittyy kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Poliisin tehtävät määrittelevässä poliisilain 1 §:ssä mainitaan nykyään nimenomaisesti myös kansallisen turvallisuuden suojaaminen.

Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n ehdotetun 3 momentin nojalla poliisin suorittamaan kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvään henkilötietojen käsittelyyn ei sovellettaisi lain 7 lukua henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille lukuun ottamatta luvun 44 a §:ää. Toisaalta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 31 §:n ehdotetun 1 momentin mukaan poliisi saisi luovuttaa henkilötietoja ulkomaille noudattaen rikosasioiden tietosuojalain 41-44 §:ää. Ilmeisesti tarkoituksena on, että muiden poliisiyksiköiden kuin Suojelupoliisin kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvään henkilötietojen ulkomaille luovuttamiseen sovellettaisiin rikosasioiden tietosuojalain ehdotettua 44 a §:ää.

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 46 §:n ehdotetun 2 momentin perusteella Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin rikosasioiden tietosuojalain ehdotettua 44 a §:ää, jollei henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 luvussa toisin säädetä. Kuten edellä on todettu, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 lukuun sisältyvä 51 § on ilmeisesti rikosasioiden tietosuojalain ehdotetun 44 a §:n yleissäännöksen osaltaan syrjäyttävä erityissäännös.

Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 2 momentin 3 kohdassa ja 3 momentissa rajoitetaan lain soveltamista Rajavartiolaitoksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn tehtävässä, joka liittyy kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n ehdotetun 3 momentin nojalla Rajavartiolaitoksen suorittamaan kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvään henkilötietojen käsittelyyn ei sovellettaisi lain 7 lukua henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille lukuun ottamatta lain 44 a §:ää. Toisaalta henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 38 §:n ehdotetun 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi luovuttaa henkilötietoja ulkomaille noudattaen, mitä rikosasioiden tietosuojalain 41-44 §:ssä säädetään. Ilmeisesti tarkoituksena on, että Rajavartiolaitoksen kansallisen turvallisuuden suojaamiseen liittyvään henkilötietojen ulkomaille luovuttamiseen sovellettaisiin rikosasioiden tietosuojalain ehdotettua 44 a §:ää.

Hakonen Kimmo
tiedusteluvalvontavaltuutettu